

Šída, Petr

Nerozlišený neolit

In: Šída, Petr. *Využívání kamenné suroviny v mladší a pozdní době kamenné : dílenské areály v oblasti horního Pojizeří*. Klápště, Jan (editor); Měřínský, Zdeněk (editor). Praha: Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Ústav pro pravěk a ranou dobu dějinnou, 2007, pp. 110-116

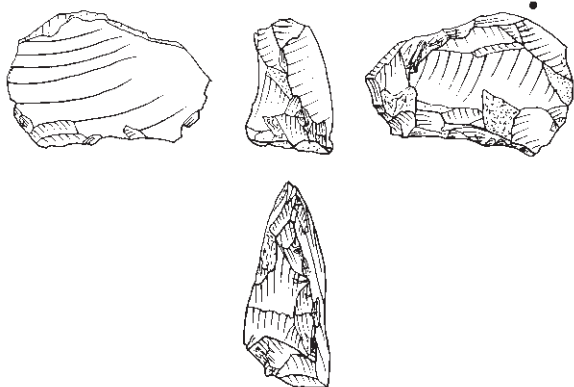
ISBN 9788073082079

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/127422>

Access Date: 11. 12. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

XIV. NEROZLIŠENÝ NEOLIT

XIV.1. Turnov – Maškovy zahrady

Na úvod se podívejme blíže na vznik datace této skupiny. Obdobně jako u obecné skupiny kultura s keramikou lineární sem byly zařazovány objekty, které buď postrádaly typickou keramiku, nebo obsahovaly vyšší procento různých intruzí (*Šíďa v tisku 1*).

Vezmeme-li si náš soubor, můžeme jej rozdělit do dvou skupin podle četnosti industrie. V první, početnější, je celkem 7 objektů. Celkový počet industrie v nich nepřesahuje 7 kusů, velmi často je přítomen pouze 1 artefakt. Naopak ve druhé skupině je pouze jeden objekt, nalezneme v něm však 66 kusů kamenné industrie. Podívejme se nyní podrobněji na dataci jednotlivých objektů (*Tab. 14.1.*) (*el. příloha 5*).

objekt	LnK, StK	neolit	neolit?	st. – stř. LnK, StK	st. LnK, StK	stř. LnK (st. LnK i.), StK	celkem	%
B/4C začištění		1					1	1,1
E 1367/01				66			66	75
E 1368/01						7	7	8
E 1657/01			1				1	1,1
E 795/01		1					1	1,1
E 872/01					3		3	3,4
E 988/01	5						5	5,7
E 991/01	2						2	2,3
E 992/01	1						1	1,1
E, část 2, 30–40 cm, s.k.p.		1					1	1,1
celkem	8	3	1	66	3	7	88	100

Tab. 14.1. Turnov – Maškovy zahrady. Přehled datace a zastoupení industrie v objektech datovaných obecně do neolitu.

Tab. 14.1. Turnov – Maškovy zahrady. Overview of station and stone industry presence in neolithic features.

Z tabulky 14.1. je patrné, že většina objektů s malým počtem industrie je datována obecně do neolitu (nebo

do obou jeho kultur – objekty 1657, 795, 988, 991 a 992). V části starolineárního objektu 872 se objevila intruze kultury s keramikou vypíchanou, proto byla část souboru přiřazena do této skupiny (jedná se však pouze o tři artefakty). Industrie z objektu 1368 je datována do období střední fáze kultury s keramikou lineární (vedle ní se však objevuje intruze starší fáze kultury a keramika kultury s keramikou vypíchanou). V tomto objektu bylo nalezeno celkem 7 kusů industrie. Podle stratigrafických vztahů patří nejspíše k areálu 1 střední fáze kultury s keramikou lineární (s intruzí ostatních kultur). Nejvíce industrie patří objektu 1367 (66 kusů). Ten je datován do starší až střední fáze kultury s keramikou lineární (s příměsí keramiky kultury s keramikou vypíchanou). Jedná se o stavební jámu domu, který byl přiřazen do starolineární fáze a industrie zde představuje chybějící doklad pracovního areálu. Zařazení této části staveb do starolineární fáze je sice volné, vedla nás k němu především orientace staveb a fakt, že tak četné intruze starolineární keramiky by se do středolineární jámy dostat neměly. Opačně však mechanismus zaplňování jámy umožňuje vznik smíšeného souboru staro a středo lineární keramiky. To umocňuje fakt, že zde dochází ke kontaktu obou fází osídlení. Vzhledem k výše uvedenému se ukazuje účelné hodnotit tyto tři objekty odděleně.

Surovinová skladba

V ostatních objektech se vyskytuje celkem 12 artefaktů. Jeden (8,3 %) byl vyroben z amfibolové horniny, ostatní ze silicitu (91,7 %). Z hlízy pocházejí tři artefakty (25 %), ostatní byly vyrobeny na fragmentech. Původ silicitů můžeme hledat ve stejných místech, jako u předcházejících skupin. Původ amfibolové horniny může být různý, měli bychom jej spojit s ostatními skupinami.

Kvantitativní a kvalitativní analýza

Ve skupině se objevují 3 úštěpy (25 %). Po dvou jsou zastoupeny amorfní zlomky, čepele a jednopodstavová čepelová jádra (16,7 %). Jedním artefaktem jsou zastoupeny skupiny broušených nástrojů, drasadel a rydel (8,3 %). Pro malou četnost industrie nemá smysl sledovat ostatní znaky.

Prostorová analýza rozptylu artefaktů

Většina objektů této skupiny se vyskytuje v severovýchodní části plochy E, jeden můžeme nalézt v jihozápadním rohu plochy. Nejvíce industrie pochází z objektu 988 (5 kusů, 41,7 %). Zajímavé je, že se jedná o polozemnici, bohužel datovatelnou pouze do období neolitu. K tomuto počtu můžeme připočítat ještě jeden artefakt pocházející z kůlové jamky 992, která patří ke konstrukci polozemnice. Ostatní industrie pochází ze sídlištních jam.

Objekt 872

Část objektu 872 s intruzí kultury s keramikou vypíchanou obsahuje pouhé tři artefakty. Všechny jsou vyrobeny ze silicitu. Jedná se o amorfní zlomek, čepel a úštěp, tedy o nejběžnější typy artefaktů na sídlišti. Můžeme předpokládat, že tato industrie patří ke starolineární kolekci (i když si nemůžeme být jisti, zda se do objektu nedostala s intruzí keramiky).

Objekt 1368

Soubor z objektu 1368 obsahuje celkem 7 artefaktů. Jeden byl vyroben ze silicitu pocházejícího z glacienních či glaciifluviálních sedimentů, ostatní artefakty byly vyrobeny ze silicitu s nezjištěným původem. V kolekci se objevují 2 čepele (28,6 %). Ostatní artefakty se v kolekci vyskytují pouze po jednom kuse (14,3 %). Jedná se o amorfní zlomek, čepel s rovnou terminální retuší, klínek, škrabadlo a úštěp. Vzhledem k poloze i dataci keramiky z objektu můžeme uvažovat o tom, že soubor patří k areálu 1 střední fáze kultury s keramikou lineární. Nejsme si ovšem jisti, zda se do souboru nedostala spolu s intruzí keramiky i intruze kamenné industrie z mladšího období

Surovinová skladba v objektu 1367

Surovinové složení kolekce pocházející z objektu 1367 podává *tabulka 14.2*. Převažující surovinou je opět silicit (53 kusů, 80,3 %). Celkem 7 kusů artefaktů jsou zastoupeny amfibolové horniny (10,6 %). Třemi kusy je zastoupen křemenec (4,5 %). Ostatní suroviny se vyskytují po jednom kuse (1,5 %). Jedná se o karneol,

kvůli přepálení neurčený silicit a slínovec. Fragmentární původ suroviny jsme mohli určit u 55 artefaktů (83,3 %) a 11 artefaktů pochází z hlízy (16,7 %) (*Tab. 14.2*).

surovina	fragment	hlíza	celkem	%
amfibolový rohovec	7		7	10,6
karneol	1		1	1,5
křemenec	3		3	4,5
morénový silicit		4	4	6,1
silicit	42	7	49	74,2
neurčený silicit	1		1	1,5
slínovec	1		1	1,5
celkem	55	11	66	100
%	83,3	16,7	100	

Tab. 14.2. Turnov – Maškovy zahrady. Zastoupení surovin a zjištěný stav suroviny při jejím získání z objektu 1367.

Tab. 14.2. Turnov – Maškovy zahrady. Representation of raw materials and state of raw material in assemblage of feature 1367.

Prostudujme nyní blíže složení silicitu (*Tab. 14.3*). Prokazatelně morénový původ má 9 kusů silicitové industrie (17 % silicitu, 13,6 % souboru). Artefaktů, na kterých nemůžeme sledovat žádné známky ledovcového transportu, je 44 (83 % silicitu, 66,7 % souboru), což je převažující množství. Po přepočtu na stejný poměr mezi artefakty z fragmentů a hlíz však dojdeme k poměru 9 artefaktům ze suroviny transportované ledem ku 16 artefaktům bez známek ledovcového transportu (1:1,8). Tento poměr se více blíží poměru, který vykazuje starolineární kolekce (cca 1:1, středolineární kolekce vykazuje poměr 1:3, objekt 753 pak dokonce 1:4,2, kultura s keramikou vypíchanou pak má poměr nejvyšší – 1:9,5). Tento fakt dobře koreponduje s předpokládaným stářím kolekce. Původ suroviny můžeme hledat v oblasti glacienních a glaciifluviálních sedimentů, protože zjištěný poměr relativně dobře odráží poměr mezi porušenou a neporušenou kůrou hlíz nacházených v této oblasti. Menší poměr artefaktů bez kůry proti artefaktům kůru nesoucím ukazuje na určitý zvláštní způsob nakládání se surovinou v rámci sídliště (*viz níže*).

	fragment	hlíza	fragment/hlíza	celkem
morénový silicit	0	4		4
silicit s patinou	5	0	0	5
celkem	5	4	80	9
silicit ostatní	37	7	18,9	44
neurčený silicit				1
celkem				45
přepočet poměru	9	7	80	16

Tab. 14.3. Turnov – Maškovy zahrady. Poměr mezi silicity pocházejícími z morén či glaciifluviálních uloženin a silicity nenesoucími znaky morénového transportu.

Tab. 14.3. Turnov – Maškovy zahrady. Rate between silicites from glaciogenic sediments and silicites without track of glaciogenic transport.

Detailního hodnocení amfibolových hornin RN-Dr. V. Šreinem se dočkaly dva artefakty. Jeden byl zařazen do nejkvalitnější jemně páskované variety, druhý byl charakterizován jako jemně páskovaný bohatý ilmenitem. Další tři artefakty byly autorem charakterizovány jako typ Jistebsko. Jemně páskovaný amfibolový rohovec pochází jistě z lokality Jistebsko, druhý artefakt hodnocený V. Šreinem nemůžeme bez dalšího výzkumu zatím lokalizovat.

Co se týče původu surovin, je obraz velice podobný předchozím kolekcím. Původ silicitů můžeme nejspíše hledat v glacienních a glaci-fluviálních sedimentech na sever od pohraničních hor. Původ amfibolových hornin můžeme hledat převážně na lokalitě Jistebsko v Jizerských horách (4 kusy, 6,1 % kolekce, 57,1 % amfibolových rohovců). Zbylé 3 artefakty z amfibolových rohovců se nepodařilo blíže lokalizovat (4,5 % kolekce, 42,9 % amfibolových rohovců). Zástupci lokální suroviny jsou karneol a slínovec. Karneol pochází z Kozákova, původ slínovce můžeme hledat v nedalekých výchozech jizerského souvrství (turon) v kaňonu Jizery u Turnova. Původ křemenců je nejasný. Celkově v objektu 1367 výrazně převládají suroviny transportované ze střední až velké vzdálenosti.

typ	amfibolový rohovec	karneol	křemeneč	morénový silicit	silicit	neurčený silicit	slínovec	celkem	%
amorfní zlomek	2	1	1	2	7			13	19,7
broušený nástroj	1							1	1,5
čepel					20	1		21	31,8
čepel s laterální retuší					2			2	3,0
čepel s leskem 2a					1			1	1,5
čepel s rovně retušovanou bází					1			1	1,5
čepel z hrany jádra preparační					1			1	1,5
otloukač/polotovar	1							1	1,5
polotovar							1	1	1,5
rydlový odštěpek					1			1	1,5
škrabadlo				1	1			2	3,0
úštěp	3		2		14			19	28,8
vrták					1			1	1,5
vrub				1				1	1,5
celkem	7	1	3	4	49	1	1	66	100

Tab. 14.4. Turnov – Maškovy zahrady. Zastoupení typů v kolekci z objektu 1367.

Tab. 14.4. Turnov – Maškovy zahrady. Typologická struktura souboru artefaktů z objektu 1367.

Kvantitativní a kvalitativní analýza objektu 1367

Přehled typového a surovinového zastoupení v kolekci podává tabulka 14.4. Nejčastěji zastoupeným typem v souboru je čepel (26 kusů, 39,4 % kolekce). Celkem

21 čepelí není dále upraveno (80,8 % čepelí, 31,8 % kolekce). Celkem dvěma kusy je zastoupena čepel s laterální retuší (7,8 % čepelí, 3 % kolekce). Jedním kusem (3,8 % čepelí, 1,5 % kolekce) jsou zastoupeny čepel s leskem, čepel s rovně retušovanou bází a čepel z hrany jádra preparační. Čepele bez úpravy mohly fungovat jako nástroje, nebo jejich polotovary, upravené čepele souvisejí se zemědělskou produkcí a čepel z hrany jádra dokládá těžbu z preparovaného jádra. Zajímavé je, že nebylo doloženo žádné jádro.

Druhou nejčastěji zastoupenou skupinou jsou úštěpy (19 kusů, 28,8 % kolekce). Po nich následují amorfní zlomky doložené 13 artefakty (19,7 % kolekce). Obě skupiny souvisí s výrobou kamenné industrie. Ostatní typy jsou zastoupeny již jen okrajově. Dvěma kusy je doloženo škrabadlo (3 % kolekce) a polotovar. Ostatní typy jsou zastoupeny v souboru již jen jedním kusem (1,5 %). Jedná se o broušený nástroj, polotovar druhotně použitý jako otloukač, rydlový odštěpek, vrták a vrub. Škrabadla, broušený nástroj, vrták a vrub patří mezi skupinu nástrojů, ostatní artefakty dokládají výrobu kamenné industrie (otloukač štípání a polotovary dokončování broušené industrie).

S běžnou pracovní činností na sídlišti souvisí 13,6 % artefaktů (9 kusů), po připočtení opotřebovaných čepelí je to 28,8 % (19 kusů). V areálech patřících ke staré fázi kultury s keramikou lineární se toto číslo pohybuje (bez započtení čepelí) od 9,3 do 24,3 %, v areálech patřících střední fázi je rovno cca 31 %. Struktura industrie zkoumaného souboru relativně dobře koreluje se strukturou obdobných souborů patřících starší fázi kultury s keramikou lineární, což velice odpovídá předpokládanému stáří kolekce.

Poměr artefaktů ze silicitů bez kůry a s kůrou je v tomto objektu 3,8:1 a výrazně tak převyšuje poměr v dílenské lokalitě v Ohrazenicích (2:1) (Šída 2001a, b; 2004b). Naopak poměr fragmentů čepelí je vzácně vyrovnaný, což by svědčilo pro výrobu na místě (musíme však podotknout, že kolekce je relativně malá) či transport celých čepelí odjinud. Výrobu čepelí na místě by dokládala i čepel z hrany jádra, naproti tomu ji odporuje nepřítomnost jader. Máme tak pravděpodobně před sebou situaci, kdy na lokalitu byla přinášena připravená jádra zbavená kůry či

fragment čepel	čepel	všechny artefakty z čepelí	opotřebované	neopotřebované
A	11	11	6	5
B	9	15	10	5
C	5	9	6	3

Tab. 14.5. Turnov – Maškovy zahrady. Zastoupení fragmentů čepelí spolu s nástroji vyrobenými z čepelí a jejich opotřebování v kolekci z objektu 1367.

Tab. 14.5. Turnov – Maškovy zahrady. Zastoupení fragmentů čepelí spolu s nástroji vyrobenými z čepelí a jejich opotřebování v kolekci z objektu 1367.

celé čepel (Tab. 14.5.). Ostatní starolineární areály také dokládají transport suroviny zbavené kůry, sama těžba čepelí ale pravděpodobně probíhala mimo areály (nedostatek fragmentů čepelí typu C).

fragment čepel	opotřebení hran		celkem	%
	ne	ano		
A	3	1	4	25
AB	2	5	7	71,4
B	3	1	4	25
BC		4	4	100
C	3	2	5	40
ostatní	39	3	42	7,1
celkem	50	16	66	24,2
%	75,8	24,2	100	

Tab. 14.6. Turnov – Maškovy zahrady. Přehled opotřebení fragmentů čepelí v objektu 1367.

Tab. 14.6. Turnov – Maškovy zahrady. Use traces on blade fragments in assemblage of feature 1367.

Dalším sledovaným znakem je opotřebení hran (Tab. 14.5.-14.7.). Nejdříve se budeme věnovat fragmentům čepelí a nástrojům na nich vyrobeným (Tab. 14.5.). Mezi fragmenty čepelí můžeme nalézt opotřebení hran na třinácti artefaktech, opotřebení schází na jedenácti (54,2 % fragmentů je opotřebeno). Mezi ostatními artefakty je procento opotřebení pouze 7,1 %, průměr je 24,2. Mezi všemi nástroji vykazují nejvyšší množství opotřebených artefaktů skupina upravených čepelí a škrabadel (od 50 do 100 %). Jediným dalším typem artefaktu vykazujícím opotřebení jsou čepel (47,6 %). Průměrně je opotřebeno 24,2 % artefaktů (Tab. 14.7.). Opálení vykazují v našem souboru pouhé tři artefakty (4,5 % souboru).

Máme před sebou kolekci patřící málo diferencovanému areálu, který podle několika na sobě nezá-

typ	opotřebení hran		celkem	%
	ne	ano		
amorfní zlomek	13		13	0
broušený nástroj	1		1	0
čepel	11	10	21	47,6
čepel s laterální retuší	1	1	2	50
čepel s rovně retušovanou bází		1	1	100
čepel s leskem 2a		1	1	100
čepel z hrany jádra preparační		1	1	100
otloukač/polotovar	1		1	0
polotovar	1		1	0
rydlový odštěpek	1		1	0
škrabadlo		2	2	100
ústěp	19		19	0
vrťák	1		1	0
vrub	1		1	0
celkem	50	16	66	24,2

Tab. 14.7. Turnov – Maškovy zahrady. Přehled opotřebení hran typů zastoupených v kolekci z objektu 1367.

Tab. 14.7. Turnov – Maškovy zahrady. Use traces on technotypes in assemblage of feature 1367.

vislých indicií můžeme přiřadit ke starší fázi kultury s keramikou lineární. V areálu probíhaly všechny pracovní činnosti, od výroby kamenné industrie, jejíž doklady převládají, až po ostatní běžné pracovní činnosti, které byly v tuto dobu na sídlišti provozovány.

XIV.2. Krnsko

Výzkum v Krnsku proběhl pouze formou vzorkování (Řídký 2003), čemuž odpovídá i množství hodnocené industrie (Řídký – Šída 2004). Navíc byla část industrie před zhodnocením ztracena (el. příloha 16). Přehled datování objektů a získaného kamenného materiálu podává tabulka 14.8.

objekt	ŠI po výzkumu	ŠI po revizi	BI po výzkumu	BI po revizi	mlýny po výzkumu	mlýny po revizi	brousky po výzkumu	brousky po revizi	drtiče po výzkumu	drtiče po revizi	datace
I.98	1		1	1	2	2			1		LnK, LgK
II.98					1						eneolit?
36	62	52	5	1	2	1	2				LnK, StK
37	1	1					1	1			?
38			1								LnK, eneol.?
40					1	1					LnK
54	1	1									
63					1		2				StK
68							1				?
povrch. sb.	3	3			2	1		4	3	1	
celkem	68	57	7	2	9	5	6	5	4	1	

Tab. 14.8. Krnsko. Přehled industrie z objektů.

Tab. 14.8. Krnsko. Overview of stone industry from features.

XIV.2.1. Broušená industrie

Z původního počtu 7 kusů je možno vyhodnotit z náskresů 2 artefakty BI. U objektu I. 98 byl nalezen zbytek sekeromlatu plankonvexního průřezu, poškozeného v provrtu, o délce 89 mm, maximální šířce 61 mm a maximální výšce 48 mm. Artefakt nepochází přímo z výplně a spíše na základě tvaru jej můžeme klást na konec neolitického období v Čechách.

Z výplně objektu 36 je znám vývrtek (délka 13 mm, maximální průměr 17 mm), dokládající finální výrobu BI na nalezišti. Stejný objekt poskytl i další nálezy, určené bezprostředně po výzkumu jako surovina na výrobu BI (celkem 4 ks). To bohužel nelze v současné době ověřit. Stejně tak chybí petrografické určení suroviny (Řídký – Šída 2004).

XIV.2.2. Štípaná industrie

Štípaná industrie z kolekce z Krnska nijak nevybočuje z rámce známého z neolitických sídlišť. Omezení daná metodou výzkumu jsou patrná hlavně v rozsahu kolekce a možnostech jejího datování.

Celkem bylo hodnoceno 55 kusů kamenné štípané industrie (Tab. 14.9.). Mezi surovinami převažuje silicit (48 kusů, 87,3 % štípané industrie). Ve stopovém množství (2 kusy, 3,6 %) se objevuje amfibolový rohovec, břidlice a křemen a jedním kusem je doložen pro přepálení neurčený silicit (1,8 %). Převažuje surovina transportovaná ze střední až velké vzdálenosti.

Převažujícím typem v kolekci jsou čepele (22 kusů, 40 % štípané industrie). Následují úštěpy (15 kusů, 27,3 %) a amorfní zlomky (9 kusů, 16,4 %). Zcela tak převládá skupina výrobního odpadu a polotovary nástrojů (čepelí). Můžeme sem zařadit i dvě jádra (3,6 %) a dva odštěpovače.

typ	amfibolový rohovec	amfibolový rohovec 2	břidlice	křemen	silicit	neurčený silicit	celkem	%
amorfní zlomek			2	2	4	1	9	16,4
čepel					22		22	40,0
čepel s leskem					1		1	1,8
čepel s rovnou terminální retuší					1		1	1,8
jádro					1		1	1,8
jádro jednopodstavové					1		1	1,8
odštěpovač					2		2	3,6
škrabadlo					2		2	3,6
úštěp	1	1			13		15	27,3
vrub na čepeli s laterální retuší					1		1	1,8
celkem	1	1	2	2	48	1	55	100
%	1,8	1,8	3,6	3,6	87,3	1,8	100	

Tab. 14.9. Krnsko. Přehled surovin a typologická skladba kolekce štípané industrie.

Tab. 14.9. Krnsko. Representation of raw materials and typological structure of assemblage.

objekt	36	37	54	sběr	celkem
amorfní zlomek	7	1		1	9
čepel	22				22
čepel s leskem	1				1
čepel s rovnou terminální retuší	1				1
jádro	1				1
jádro jednopodstavové	1				1
odštěpovač	1		1		2
škrabadlo	2				2
úštěp	14			1	15
vrub na čepeli s laterální retuší	1				1
celkem	51	1	1	2	55

Tab. 14.10. Krnsko. Typologická skladba v objektech.

Tab. 14.10. Krnsko. Typological structure of assemblage.

Mezi nástroje patří dvě škrabadla (3,6 %), čepel s leskem, čepel s rovnou terminální retuší a vrub na čepeli s laterální retuší (1,8 %). Skupina nástrojů tvoří v celé kolekci pouze okrajovou část (5 kusů, 9,1 %).

Mezi nástroji převažují fragmenty čepelí typu B (3 kusy, 60 %), po jednom je zastoupen fragment A a AB (20 %). Fragmenty obsahující terminální partii nebyly pro výrobu nástrojů používány. Mezi čepelemi jsou zastoupeny všechny typy fragmentů, nejčastěji je zastoupen typ AB (6 kusů, 27,3 %), A (5 kusů, 22,7 %) a C (4 kusy, 18,2 %). Jedním kusem je doložen fragment B a BC (4,5 %). Celkem 5 čepelí je dochovaných vcelku (22,7 %).

Typologickou strukturu v objektech ukazuje tabulka 14.10. Převážná většina industrie se kumuluje v objektu 36, a tudíž pro něj až na malé odchylky platí výše uvedené.

XIV.2.3. Ostatní kamenná industrie

Do kategorie ostatní kamenné industrie (podle Pavlů – Rulf 1991) jsou kladeny různé typy kamenných mlýnů (zrnotěrek), brouseků a drtičů či otloukačů. U brouseků bylo možné vyhodnotit 5 kusů. Tzv. polyedrický brousek byl vyzvednut ve výplni objektu 37 (bohužel bez možnosti kulturního zařazení). Tři dochované brousky pocházejí ze sběrů. Amorfní zlomek pískovce ze sběru je nejspíše také fragmentem brousku.

Více informací poskytlo naleziště v Krnsku o dvoudílných kamenných mlýnech (např. Pavlů 1991). Převládajícím typem je tzv. bochníkovitý. Ve dvou případech je možno sledovat i úpravu pro lehčí držení. Obecně se jedná o fragmenty.

V dochovaném souboru se vyskytl i jeden manuport valounu křemene pocházející také ze sběrů. Transportované valouny křemene se na neolitických sídlišťích obecně vyskytují velice často. Mohou sloužit jako otloukače (drtiče či roztírače) nebo tzv. varné kameny.

XIV.3. Nová Ves, Vepřek

Z lokality Vepřek jsem hodnotil 3 artefakty (el. příloha 17). Nejzajímavější je amorfní zlomek valounu křemene, který by jinak nebudil žádnou pozornost, nebýt zbytků smolného nálepu, které jednoznačně ukazují na jeho upevnění v násadě, nejpravděpodobněji srpu.²⁶

Vedle tohoto artefaktu jsem měl možnost hodnotit čepel s leskem opět s dochovanými stopami smolného nálepu, takže je možné rekonstruovat její uchy-

26 Za upozornění na něj děkuji PhDr. M. Ličkovi, CSc.

cení v rukojeti srpů. Posledním hodnoceným artefaktem je malý brousek z karbonské arkózy.

Tato kolekce je sice rozsahem nejmenší z celé práce, přesto je velice důležitá hlavně z metodického hlediska. Jasně ukazuje na limity typologického studia artefaktů. Nesmíme zapomínat, že typologické schéma je pouze náš umělý konstrukt sloužící ke zjednodušení práce s materiálem (v tomto případě kamennou industrií), kterému vlastně jinak nerozumíme. Reálná skutečnost nakládání s předměty v jejich pravé existenci byla mnohem složitější a košatější, než se nám vůbec může zdát. Případ amorfního zlomku používaného jako srpový vklad nechť je nám varováním pro unáhlené soudy a konstrukce.

XIV.4. Turnovsko 2002, sběry

Tato kolekce vznikla na jaře roku 2002 při autorových sběrech na několika neolitických lokalitách v okolí Turnova (*el. příloha 18*). Uvádím ji hlavně z metodických důvodů proto, abychom si ukázaly praktické hodnoty a omezení terénních sběrů při poznávání kamenné industrie. Z toho důvodu se nebudu věnovat každé lokalitě zvlášť, ale upozorním pouze na hlavní problémy a zajímavosti kolekce.

Přehled typologického složení a zastoupení surovin přináší *tabulka 14.11*. Na první pohled je zřejmé, že složení kolekce (krom některých paleolitických typů, sbíraných i paleolit) je velice podobné tomu, se kterým jsme se již seznámili. Jediným rozdílem je, že některé méně nápadné typy můžeme nalézt i zde (manuporty, termofrakty, amorfní zlomky), ale to je způsobeno tím, že sběry prováděli odborníci, kteří navíc brali vše. Obdobné reprezentativnosti při výzkumu lze docílit velice jednoduše, stačí prostě brát všechny kameny, které jsou nalezeny a ty pak nechat hodnotit. Skartování části pramenného fondu by za současného stavu poznání kamenné industrie už vůbec nemělo připadat v úvahu. Problémem jakéhokoli souboru kamenné industrie pocházejícího ze sběrů je to, že ho nelze objektivně datovat. V případě dobře vykopaného výzkumu jsou nám vodítkem soubory keramiky uložené v objektech společně s kameny. V případě sběrů nejsme schopni určit vztah mezi keramikou a kamennou industrií, což v případě polykulturního osídlení v podstatě znemožňuje práci se souborem. Sběry tak bohužel vždy budou mít spíše informativní charakter, nebudou se nikdy hodit k podrobným charakteristikám vývoje industrie.

Přínos naopak spočívá v náhodném výskytu některých velmi vzácných artefaktů, které nemusí

typ	achát	AR	AR J	břidlice	bazalt	fylit	fylitická břidlice	jaspis	křemen	křídař	kvarcit	melafyr	metabazit	morénový silicít	neurčeno	neurčený silicít	pokryvačský fylit	porcelanit	silicít	zelená břidlice	žula	celkem		
amorfní zlomek		1	6		2			1	1	3	1		1	4	3	1	6	1	20	1		52	38,0	
brousek				1			1															2	1,5	
broušený nástroj			2									1										3	2,2	
čepel																			16			16	11,7	
čepel z hrany jádra																			1			1	0,7	
čepelové jádro – otloukač																			1			1	0,7	
čepelové jádro dvoupodstavové																			1			1	0,7	
čepelovitý úštěp																			1			1	0,7	
drasadlo						1		1									1		1			4	2,9	
jádro														2					5			7	5,1	
manuport		1																				1	0,7	
otloukač	1	1							2													1	5	3,6
pěstní hrot								1														1	0,7	
polotovár		1	2																			3	2,2	
sekáč		1																				1	0,7	
sekera		1																				1	0,7	
termofrakt									2													2	1,5	
úhlové drasadlo																			1			1	0,7	
úštěp			6											2		2			21			31	22,6	
vrtaná sekera – tesla			1																			1	0,7	
vývrtek		1	1																			2	1,5	
celkem	1	7	18	1	2	1	1	3	5	3	1	1	1	8	3	3	7	1	68	1	1	137	100	
%	0,7	5,1	13,1	0,7	1,5	0,7	0,7	2,2	3,6	2,2	0,7	0,7	0,7	5,8	2,2	2,2	5,1	0,7	49,6	0,7	0,7	100		

Tab. 14.11. Turnovsko. Typologické a surovinové složení kolekce.

Tab. 14.11. Turnovsko. Typological structure and raw materials in assemblage.

být z výzkumů vůbec známy. Tak je tomu i v tomto případě. Z těchto sběrů pochází jediné silicitové jádro, které nebylo vytěženo, které jsem měl možnost při studiu mnoha souborů při psaní této práce studovat (a to jsem prošel na 9600 artefaktů). Jedná se o artefakt z lokality 4 na katastru Přepeře nalezený 18.2.2002. Artefakt je 4,2 cm, dlouhý, 2,7 cm široký a 6,4 cm vysoký a je upraven oboustrannou retuší do klínovité podoby. Vyroben byl z masívního úštěpu z hlízy silicitu. Postup těžby jádra měl započít na hro-

tu, ze kterého by byla odražena první čepel – čepel z hrany jádra (varianta preparační). Další těžba čepelí by pak snižovala celý tvar až do podoby, který už známe z mnoha exemplářů z různých lokalit. Technologický postup připomíná výrobu polotovarů broušených nástrojů na Jistebsku. Zde je také konečný tvar formován oboustrannou retuší velkého úštěpu. Tento postup sám o sobě vede k tzv. kopytovitému průřezu, takže se zdá, že kopytovitý průřez není produktem estetické potřeby, ale technologie.